

K. SKERSTONAS

DĖL TARYBŲ LIETUVOS SOCIALINĖS STRUKTŪROS ANTI-KOMUNISTINIŲ FALSIFIKACIJŲ

Visuomenės socialinės struktūros, jos kitimo pažinimas yra viena tų visuomenės tyrinėjimo problemų, kurios turi itin glaudų ryšį su socialine praktika. Todėl neatsitiktinai TSKP XXV ir XXVI suvažiavimuose ypač didelis dėmesys buvo skiriamas išsivysčiusios socialistinės visuomenės socialinei sandarai. Pastaraisiais metais mūsų šalies mokslininkai daug nuveikė, tyrinėdami šią problemą. Vien tik 1970—1977 metais paskelbta daugiau kaip 2 700 publikacijų (monografijų, straipsnių, pranešimų, skaitytų mokslinėse konferencijose, tezių), iš kurių apie 150 skirta buržuazinių ir revizionistinių koncepcijų socialistinės visuomenės socialinės struktūros klausimais kritikai¹. Šie darbai yra ypač svarbūs dabar, kai prieš „Tarybų Sąjungą, socializmo šalis kariaujamas neregėto masto ir įžūlumo psichologinis karas. Buržuazinė propaganda melu ir šmeižtu stengiasi apjuodinti socialistinę santvarką, pakirsti socialinę politinę ir idėjinę mūsų visuomenės vienybę“².

Nors ir neišsiskirdami iš visam antikomunizmui būdingų metodologinių pozicijų, lietuvių buržuazinės emigracijos ideologų teiginiai apie Tarybų Lietuvos socialinę struktūrą pasižymi kai kuriomis specifinėmis ypatybėmis ir dėl to reikalingi atskiro nagrinėjimo ir vertinimo. Kai kuriuos iš tų teiginių ir norima aptarti šiame straipsnyje.

Visuomenės socialinė struktūra negali būti apibrėžiama vienareikšmiškai. Antai socialinę klasinę visuomenės struktūrą išreiškia klasės, socialinės grupės ir sluoksniai. Socialinės teritorinės struktūros pagrindą sudaro skirtumai tarp miesto ir kaimo, socialinė demografinė struktūra atspindi visuomenės susiskirstymą pagal lytį ir amžių. Tačiau pastarieji struktūriniai visuomenės apibūdinimai visuomet yra priklausomi nuo socialinės klasinės struktūros, kuri turi objektyvų, gamybos lygio sąlygotą pagrindą. Dar iki K. Markso visuomenės moksle buvo kalbama apie egzistavimą klasių, besiskiriančių tarp savęs pagal užimamą vietą ekono-

¹ Зг.: Социальная структура социалистического общества 1970—1977. Библиографический указатель.— Таллин, 1980, т. 1—2.

² TSKP CK plenumo nutarimas „Aktualūs partijos ideologinio, masinio politinio darbo klausimai“.— Tiesa, 1983 m. birželio 16 d.

miniame, politiniame ir kultūriniame gyvenime ir turinčių skirtingus interesus, sąlygojančius jų tarpusavio kovą. Betgi mokslinis klasių atsiradimo ir jų kovos, klasinių skirtumų esmės paaiškinimas pasidarė galimas tikrai marksizmo klasikų sukurtos materialistinės istorijos sampratos pagrindu. Marksistinė klasių, kaip esminių struktūrinių visuomenės dalių, koncepciją išsamiai atskleidžia klasių apibūdinimas, kurį yra pateikęs V. Leninas, aptardamas „klasių panaikinimo“ perspektyvą: „klasėmis vadinamos didelės žmonių grupės, kurios skiriasi pagal savo vietą istoriškai apibrėžtoje visuomeninės gamybos sistemoje, pagal savo santyki (dažniausiai įstatymų įtvirtintą ir įformintą) su gamybos priemonėmis, pagal savo vaidmenį visuomeninėje darbo organizacijoje, vadinasi, pagal savo turimos visuomeninio turto dalies įsigijimo būdus ir jos dydį“³.

Šiame apibrėžime klasės apibūdinamos požymiais, sąlygojamais vien ekonominio gyvenimo sričių. Būtent tuo laiduojamas šio apibrėžimo moksliskumas, nes, kaip įrodė marksizmo klasikai, ekonominė struktūra ir ekonominiai santykiai formuojasi objektyviai, nepriklausomai nuo žmonių valios. Tuo tarpu politiniai, ideologiniai klasių interesai, jų socialpsichologinės nuostatos yra sąlygoti objektyvių ekonominės padėties skirtumų. Marksistinis klasinės struktūros, klasių kovos ir jų vaidmens socialinėje pažangoje aiškinimas tuo yra adekvatus tikrovei, atspindintis objektyviai joje vykstančius procesus. Kiekviena ekonominė visuomenės formacija turi tik jai būdingą socialinę klasinę struktūrą, kurios kitimo (ir keitimo) galimybės glūdi tos visuomenės materialinės gamybos vystymesi.

Buržuazinis mokslas, nepripažindamas marksistinės klasių kovos teorijos ir atmesdamas marksistinę socialinės klasės sampratą, vis dėlto negali ignoruoti socialinės struktūros problematikos. Todėl buržuaziniai autoriai, skirdami tam tikrus visuomenės sluoksnius arba stratus, kurie neretai yra vadinami klasėmis, kelia gana įvairius šių sluoksnių skyrimo kriterijus: pajamas, gyvenimo būdą, valdžios turėjimą ar neturėjimą, išsilavinimo, kultūros lygį, profesiją ir kitus. Remiantis šiais kriterijais, buržuaziniame visuomenės moksle aprašinėjama ne tik dabartinės Vakarų visuomenės socialinė struktūra,— jie taikomi ir socialistinės visuomenės sandarai apibūdinti.

Lietuvių buržuazinės išeivijos ideologai specialių darbų, skirtų socialistinės visuomenės (ir atskirai — Tarybų Lietuvos) socialinei struktūrai nėra sukūrę. Tačiau jų rašiniuose kitais klausimais vienu ar kitu aspektu aptariama ir Tarybų Lietuvos socialinė struktūra, o gana daugelyje leidinių spausdinami bei komentuojami marksizmo renegatų, dešiniųjų socialistų, „kairiosios“, „radikaliosios“ krypties sociologų darbai, kurie skaičiuojami dažniausiai pristatomi kaip marksistiniai⁴.

³ *Leninas V. Raštai*, t. 29, p. 384.

⁴ Žr.: *Aidai*, 1976, Nr. 5; *Akiračiai*, 1976, Nr. 5(79), 6(80), 7(81); 1978, Nr. 10(104); *Metmenys*, 1975, Nr. 29 ir kt.

Kartais buržuazinės išeivijos leidiniuose sąvoką „socialinė struktūra“ galima aptikti vartojant tokia prasme, kuri mūsų literatūroje artima sąvokai „socialinis aprūpinimas“⁵.

Tendencingai vaizduoti socialistinės visuomenės socialinę struktūrą tiek visoje Tarybų Sąjungoje, tiek ir ją sudarančiose tarybinėse respublikose, iškreiptai aiškinti šios struktūros vystymosi tendencijas, taip pat darbininkų klasės, kolūkinės valstietijos ir inteligentijos tarpusavio santykius yra vienas pagrindinių dabartinės sovietologijos uždavinių. Lietuvių buržuazinė išeivija pagal savo išgales, dažnai netgi nepriklausomai nuo atstovaujamos ideologinės krypties⁶, irgi vykdo tą pačią misiją. Jos realizavimui naudojama tarybinė mokslinė literatūra, gyventojų surašymo duomenys, statistika, sociologinių tyrimų medžiaga, įvairūs periodiniai leidiniai tendencingai parenkami ir komentuojami. Šio pobūdžio darbams siekiama suteikti objektyvumo, „teisingumo“ regimybę. Tam vartojamos net kai kurios marksistinio visuomenės mokslo sąvokos, nors kartais pačių autorių yra pripažįstama, kad „nelabai aiški mums nei sovietinė ūkio santvarka, nei jos terminai“⁷. Pažymėtina tai, kad antikomunistai, vadinantieji save liberalais, dažnai būna nepatenkinti „konservatoriais“, kurie veikia pernelyg tiesmukai, grubiai, nes nesilaiko to formalaus „respektabilumo“, sudarančio minėtąją objektyvumo, nešališkumo regimybę. Jie, pavyzdžiui, piktinasi netvarka savo konservatyviųjų kolegų vartojamoje terminijoje: „dar ir dabar mūsų spaudoje tiek kolūkiai, tiek tarybiniai ūkiai — vadinami valstybiniais dvarais, o kolūkiečiai ir tarybinių ūkių darbininkai — baudžiauninkais“⁸. Liberaliosios grupuotės ideologai, nepritardami primityvaus, konservatyvaus antikomunizmo pozicijoms, kartais gana aštriai pasisako prieš jo veiklos metodus. „Nežiūrint kaip stiprus bebūtų nuosavybės jausmas — šiandien Lietuvos valstiečius pravardžiuojantieji baudžiauninkais parodo tik savo neišmintingumą ar nežinojimą“⁹. Tačiau tai, žinoma, nereiškia, kad liberalai siekia objektyvios medžiagos analizės ir mokslinės tiesos. Jų tikslas tas pats kaip ir „konservatorių“ — kova prieš komunizmą. „Tikrumoje liberalai komunizmą geriau pažįsta ir supranta, negu įvairaus plauko dešinieji ir todėl yra efektyvesni kovoje prieš raudonąją totalitarizmą“¹⁰.

Apie darbininkų klasę, vadovaujančią mūsų visuomenės jėgą, buržuazinės išeivijos ideologai rašo labai nedaug — tiek, kiek tai reikalinga jų spekuliatyvinėms, politiniu požiūriu pragmatinėms koncepcijoms. Reikia pasakyti, kad darbininkų klasės vietos ir vaidmens socialistinės Lietuvos gyvenime platesnis aptarimas jiems yra gana neparankus. Dėl to

⁵ Žr.: Nepriklausoma Lietuva, 1966 m. vasario 9 d.

⁶ Tai pripažįsta net „Lietuviškojo liberalizmo“ grupuotės atstovai: „Išeivija nebeturi didelių ideologinių skirtumų — ją jungia viena antikomunistinė ideologija“ (Akiračiai, 1978, Nr. 10(104), p. 14).

⁷ Akiračiai, 1972, Nr. 7(41), p. 4.

⁸ Ten pat.

⁹ Akiračiai, 1972, Nr. 7(41), p. 4.

¹⁰ Metmenys, 1966, Nr. 11, p. 133.

nevengiama faktinės medžiagos iškraipymo, falsifikacijų. Antai, norėdami įrodyti, kad socialistinė revoliucija Lietuvoje 1940 metais buvo neįmanoma, jie aiškina, kad Lietuva tarp dviejų pasaulinių karų buvo tipiškas žemės ūkio kraštas su silpnai išvystyta pramone¹¹. Todėl nebuvo ir proletariato (pirmiausia pramoninio), kuris yra revoliucijos hegemonas.

Mūsų mokslininkų apskaičiavimu, paskutiniaisiais buržuazijos valdymo metais Lietuvoje smarkiai padidėjo darbininkų koncentracija, ir darbininkų klasę sudarė jau 34,5% visų savaveiksmių krašto gyventojų¹². Iš jų žemės ūkyje dirbo 263 000, pramonėje, amatuose ir statybose — 63 200, transporte ir ryšiuose — 17 900, prekyboje — 14 000 ir kitur¹³. Darbininkų klasei taip pat priklausė apie 70 000 bedarbių, kurių tik dalis buvo oficialiai darbo biržose užregistruota¹⁴. Taigi nors buržuazijai valdant Lietuva ir buvo atsilikusi, tačiau darbininkų klasė joje buvo rimta socialinė politinė jėga, galėjusi suvaidinti revoliucijos hegemono vaidmenį.

Pažymėtina, kad buržuazinių išeiivių leidiniuose galima rasti ir tokių teiginių, kuriais siekiama įrodinėti prieškarinę Lietuvą buvus ekonomiškai išvystytą šalį. „Jau apie 1940 m.,— pažymi „Akiračiai“,— Lietuva buvo arti (arba net pasiekusi) ekonominio vystymosi „take-off“ tašką“¹⁵. Deja, to nepatvirtina nei buržuazinės Lietuvos ekonomikos vystymosi tempai, nei jos ūkio struktūra.

Apie buržuazinės Lietuvos darbininkų arba dabartinių kapitalistinių šalių proletariato išnaudojimą, apie nedarbo problemas lietuvių buržuazinė emigracija nerašo ir dėl šių dalykų nesisieloja. Tuo tarpu kalbėdami apie socialistinių šalių darbininkų klasę, jos ideologai kapitalistinių gamybinių santykių realijas bando mechaniškai taikyti socializmui ir pateikti aiškiai tendencingus socialistinio gamybos būdo vertinimus. Dažnai operuojama teiginiais apie „vieną iš didžiausių darbininko išnaudojimų pasaulyje“¹⁶, propaguojamos „kairiųjų“ sociologų antikomunistinės tezės apie „naujas darbininkijos pavergimo formas“ Rytų Europoje¹⁷. Čia matome siekimą dar egzistuojančius socialistinėje visuomenėje kla-

¹¹ Čia remiamasi net kitų šalių antikomunistų gana abejotino tikrumo teiginiais apie ano meto Lietuvos išsivystymą. „Dirva“ viename savo numerių cituoja tokį E. Žagelio (E. Žagiell) straipsnio, paskelbto lenkų buržuazinės emigracijos žurnale „Kultūra“, teiginį: „paskutiniaisiais metais prieš II Pasaulinį karą Lietuva, tada jau netekusi Klaipėdos krašto ir dar neatgavusi Vilniaus sritį, užėmė antrą vietą po Bulgarijos kaip mažiausiai supramontintas kraštas Europoje“ (Dirva, 1969 m., rugsėjo 12 d.).

¹² Truska L. Visuomenės klasinės sudėties pakitimas Lietuvoje socializmo statybos metais.— Lietuvos TSR Mokslų akademijos darbai. Serija A 1965, t. 1(18), p. 13.

¹³ Surblys K. Lietuvos darbininkų klasė.— V., 1965, p. 21.

¹⁴ Kancevičius V. „Viršūnės“ ir „apačios“ 1940 metų socialistinės revoliucijos Lietuvoje išvakarėse.— Kn.: Už socializmo sukūrimą Lietuvoje. Mokslinės konferencijos medžiaga (1968 m. gruodžio 26—27 d.). V., 1969, p. 201.

¹⁵ Akiračiai, 1973, Nr. 1(45), p. 1.

¹⁶ Akiračiai, 1971, Nr. 4(28), p. 6.

¹⁷ Ten pat, 1978, Nr. 10(104), p. 1.

sinius skirtumus traktuoti kaip socialinius antagonizmus („išnaudojimas“) ir vaizduoti juos kaip realaus socializmo raidos tendencijas.

Socializmo kūrimo patirtis parodė, kad „pasibaigus pereinamajam laikotarpiui iš kapitalizmo į socializmą, įsitvirtinus naujai, socialistinei gyvenimo sanklodai, įveikiami labai opūs socialiniai susidūrimai visuomenėje, kuriuos sąlygoja jos susiskaldymas į priešiškas klases“¹⁸.

Bet socialinių antagonizmų panaikinimas dar nereiškia apskritai bet kokių socialinių skirtumų ir prieštaravimų panaikinimo. Tai tėra vien pagrindinė sąlyga sukurti socialiniam vienalytiškumui, o svarbiausia gairė, siekiant šio tikslo — beklasė visuomenės struktūra, kuri, galima manyti, „susiformuos iš esmės brandaus socializmo laikotarpiu“¹⁹.

Kaip kito socialinė struktūra mūsų respublikoje išsivysčiusios socialistinės visuomenės kūrimo laikotarpiu ir pirmuoju jau sukurtos išsivysčiusios socialistinės visuomenės laikotarpiu, matyti iš 1 lentelės.

1 lentelė

Lietuvos TSR klasinė gyventojų sudėtis (pagal gyventojų surašymo duomenis, procentais) *

Lietuvos TSR	1959	1970	1979
Visi gyventojai	100	100	100
Darbininkai ir tarnautojai	55,8	73,4	79,9
Iš jų: darbininkai	41,5	54,5	56,8
tarnautojai	14,3	18,9	23,1
Kolūkinė valstietija ir kooperuoti amatininkai	43,3	26,2	20,0

* Pagal: Народное хозяйство СССР, 1922—1982.— М., 1982, с. 31.

Respublikos pramonės vystymasis lėmė darbininkų ir tarnautojų skaičiaus didėjimą. 1940 metais respublikos liaudies ūkyje dirbo 179 tūkstančiai darbininkų ir tarnautojų, 1981 metais — 1485 tūkstančiai, t. y. padaugėjo 8 kartus²⁰. Vadovaujanti mūsų visuomenės jėga — darbininkų klasė — Tarybų valdžios metais Lietuvoje išaugo ne tik kiekybiškai (darbar jos eilėse yra per milijoną žmonių)²¹, bet ir kokybiškai, — labai pakilo jos kvalifikacinis, politinis, išsilavinimo ir kultūros lygis. Darbininkų klasės vadovaujantis vaidmuo visuomenėje pasireiškia be kita ko ir tuo, kad ji reguliuoja sudėtingą socialinių skirtumų įveikimo procesą. Štai

¹⁸ Andropovas J. Karlo Markso mokymas ir kai kurie socializmo statybos Tarybų Sąjungoje klausimai.— Komunistas, 1983, Nr. 4, p. 13.

¹⁹ TSKP XXVI suvažiavimo medžiaga.— V., 1981, p. 56.

²⁰ Žr.: Tarybų Lietuvos liaudies ūkio statistinė apžvalga.— V., 1982, p. 6.

²¹ Žr.: Griškevičius P. Lenininės tautų draugystės jėga.— Komunistas, 1982, Nr. 12, p. 14.

2 lentelė*

	1939	1959	1970	1979	1982
1000 žmonių turėjo aukštąjį ir vidurinį (baigtą ir nebaigtą) išsilavinimą:					
darbininkai	87	401	590	760	800
tarnautojai	546	911	956	982	985
kolūkiečiai	18	226	393	593	655

* Pagal: Народное хозяйство СССР, 1922—1982.— М., 1982, с. 45.

pavyzdžiui, kaip auga mūsų šalies darbininkų klasės išsilavinimo lygis ir vyksta mūsų visuomenės socialinių grupių suartėjimas pagal išsilavinimą.

Buržuaziniai ideologai nenori pripažinti, kad socialistinės revoliucijos ir socializmo kūrimo procese iš esmės pasikeičia darbininkų klasės vieta naujojoje, socialistinėje gamybos sistemoje, keičiasi šios klasės santykis su gamybos priemonėmis ir jos vaidmuo socialistinėje visuomeninio darbo organizacijoje. Socialistinės visuomenės darbininkų klasę jie bando traktuoti panašiai kaip buržuazinės visuomenės proletariatą.

Darbininkų klasės kaip socialistinės visuomenės socialinės-klasinės šerdies esminė charakteristika visada glaudžiai susijusi su privatinės nuosavybės panaikinimu pagrindinėms gamybos priemonėms, socialistiniu industrializavimu, vieningo liaudies ūkio komplekso formavimuisi, gamybinių jėgų internacionalizacijos procesu ir pan. Aptardami šiuos dalykus reakcinės išeivijos spaudoje, buržuaziniai nacionalistai kaip tik ir parodo savo „vaduotojiškos“ veiklos pagrindinius tikslus: kartais užmaskuotai, kartais aiškiau jie nori atkurti Lietuvoje privatinę gamybos priemonių nuosavybę ir sugrąžinti Lietuvą į kapitalistinį vystymosi kelią. Šį kelią, o ypač buržuazinės Lietuvos kaimo gyventojų santykius, buržuaziniai nacionalistai aukština ir idealizuoja. Tuo tarpu socialistinės Lietuvos kaimo gyventojų, miesto ir kaimo santykius jie apibūdina labai tendencingai, iškreiptai vaizduodami procesus, vykusius ir vykstančius Tarybų Lietuvoje — industrializaciją, kolektyvizaciją, kaimo gyventojų migraciją į miestus ²².

²² Šiais klausimais žr.: Ideologinės srovės lietuvių išeivijoje.— V., 1979; *Lazutka V.* Buržuazinio nacionalizmo kritika ir internacionalinis auklėjimas.— V., 1982; Istorijos klasotojai. Užsienio lietuvių nacionalistų koncepcijų kritika Tarybų Lietuvos istorijos klausimais (1940—1974).— V., 1976; *Germanas V.* Šiuolaikinės buržuazinės istoriografijos kritika darbininkų klasės ir valstietijos sąjungos klausimu.— LKP istorijos klausimai, 1968, t. 7; *Germanas V.* Buržuazinės-nacionalistinės istoriografijos kritika žemės ūkio kolektyvizavimo Lietuvoje klausimu.— LKP istorijos klausimai, 1969, t. 8; *Germanas V.* Tarybinės žemės reformos Lietuvoje falsifikavimas buržuazinėje nacionalistinėje istoriografijoje.— Lietuvos TSR aukštųjų mokyklų mokslo darbai. Istorija, 1969, t. 10; *Lempertas I.* Klasiotojai.— Komunistas, 1981, Nr. 9; *Sadžius H.* Trumpa lietuviškųjų buržuazinių istorikų emigrantų darbų Lietuvos tarybinio laikotarpio istorijos klausimais apžvalga.— Lietuvos TSR MA darbai, A serija, 1972, t. 3(40) ir kt.

Gana ilgai antikomunistinėje literatūroje kolektyvizacijos procesas buvo apibūdinamas kaip grįžimas prie baudžiavinės santvarkos, o kolūkiečiai — kaip baudžiauninkų luomas. Tai buvo pati primityviausia kolūkinės valstietijos priešpriešinimo darbininkų klasei ir inteligentijai schema, platesniu mastu — kaimo gyventojų priešpriešinimas miesto gyventojams.

Miesto ir kaimo priešingumo kapitalizmas įveikti negali, o imperia- lizmo sąlygomis šis priešingumas dar labiau paastrėja, pasireikšdamas kaip priešingumas tarp „pasaulinio miesto“ ir „pasaulinio kaimo“. Pa- čiose išsivysčiusiose kapitalistinėse šalyse toliau tęsiasi smulkių valstie- čių ūkių nuskurdinimo procesas, apnuogindamas vieną ryškiausių mono- polių ir kaimo priešingumą. Sovietologija šiuos buržuazinės visuomenės bruožus perkelia į socializmą ir visuose tarybinės visuomenės „stratifi- kaciniuose modeliuose“ kolūkinei valstietijai skiria vietą pačioje socia- linių laiptų apačioje. „Nežiūrint pakilusio gyvenimo standarto kolūkyje (jis dar daugiau pakilo mieste), nežiūrint didesnių investicijų į žemės ūkį, skirtumai tarp kaimo ir miesto ir toliau liks daug nepasikeitę, o kolūkiečiai ir toliau liks labiausiai išnaudojama klase“²³.

Kaip matome, visiškai nekreipiamas dėmesys į pagrindinius socialis- tinės visuomenės bruožus, kurie ją skiria nuo buržuazinės visuomenės ir kurie labiausiai pasireiškia visuomenės socialinėje struktūroje: panai- kinus privatinę nuosavybę pagrindinėms gamybos priemonėms, drauge panaikinama svarbiausia išnaudojimo sąlyga, išnyksta kapitalas ir pride- damoji vertė kaip buržuazinių visuomeninių santykių specifinės formos, iš esmės pasikeičia socialistinės visuomenės socialinė klasinė struktūra ir pagrindiniai jos struktūriniai elementai, įskaitant, žinoma, ir vals- tietiją.

P. Zundė straipsnyje „Lietuvos gyventojų dinamika ir struktūra“ taip aiškina Tarybų Lietuvos socialinės-teritorinės struktūros kitimą: „Dideli pasikeitimai įvyko Lietuvos gyventojų struktūroje ir kitu atžvilgiu. 1939 m. apie 77% visų gyventojų gyveno kaime, o tik apie 23% miestuo- se. Tuo tarpu 1959 m. kaimo gyventojai tesudarė tik 61%, o miesto jau 39% visų gyventojų skaičiaus. Toks didelis miesto gyventojų prieauglis aiškintinas šalies supramoninimu ir kaimo nualinimu kolektyvizacijos procese“²⁴. Šitokia faktų interpretacija siekiama diskredituoti socialis- tinės visuomenės socialinės teritorinės struktūros kitimą. Autorius igno- ruoja tai, kad gyventojų migracija iš kaimo į miestą yra objektyvus procesas, vykstantis visame pasaulyje. Šio proceso plėtotę Lietuvoje iliustruoja 3 lentelė.

Tarybų Lietuvos miesto ir kaimo gyventojų santykio kitimas — tai pažangus, tolygiai besiplėtojąs gyventojų migracijos procesas, turįs savo

²³ Akiračiai, 1969, Nr. 9, p. 4.

²⁴ Aidai, 1964, Nr. 10(175), p. 454.

objektyvias priežastis ir, suprantama, prieštaravimus. Drauge šie duomenys rodo mūsų visuomenės ir valstybės siekimą moksliskai pagrįstai, planingai tvarkyti socialinės teritorinės struktūros vystymąsi.

3 lentelė*

Palyginti su visais gyventojais					
Metai	Miesto gyventojai %	Kaimo gyventojai %	Metai	Miesto gyventojai %	Kaimo gyventojai %
1897	14,0	86,0	1970	50,2	49,8
1913	13,0	87,0	1971	51,4	48,6
1939	22,9	77,1	1972	52,7	47,3
1959	38,6	61,4	1973	54,0	46,0
1960	39,3	60,7	1974	55,1	44,9
1961	40,2	59,8	1975	56,3	43,7
1962	41,1	58,9	1976	57,5	42,5
1963	41,9	58,1	1977	58,6	41,4
1964	42,9	57,1	1978	59,5	40,5
1965	43,9	56,1	1979	60,7	39,3
1966	44,9	55,1	1980	61,6	38,4
1967	46,0	54,0	1981	62,6	37,4
1968	47,1	52,9	1982	64	36
1969	48,4	51,6			

* Pagal: Lietuvos TSR liaudies ūkis 1980 metais.— V., 1981, p. 9, 10; Народное хозяйство СССР, 1922—1982.— М., 1982, с. 20.